
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИМ МОВАМ

УДК 005.8:378.147

Кошкіна Г. Л.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Виявлено особливості дистанційного навчання іноземним мовам, обґрунтовано основні терміни з управління проектами і програмами, виділено головні принципи управління проектами для подальшого використання їх в створенні дистанційних курсів навчання іноземним мовам.

***Ключові слова:** проект, дистанційне навчання іноземним мовам, управління проектами (проектний менеджмент), інформаційні технології, управління навчальною діяльністю, фази ініціації, планування, моніторингу та контролю, завершення проекту.*

Сучасна мовна освіта потребує міждисциплінарної інтеграції, варіативності, багаторівневості, а також орієнтації на міжкультурний аспект оволодіння мовами. Ставляться нові задачі, які передбачають зміни у вимогах до рівня володіння іноземними мовами, визначення нових підходів до підбору та організації матеріалів, використання адекватних форм та видів контролю. Одним із сучасних та перспективних способів отримання мовної освіти є дистанційне навчання, яке надається сучасними технологічними комунікаціями, зокрема Інтернетом.

Дистанційне навчання надає студентам доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної діяльності, дає зовсім нові можливості для творчої роботи, надбання та закріплення професійних навичок, а для викладачів надає можливість реалізувати нові форми та методи навчання із застосуванням новітніх технологій. Дистанційне навчання включає в себе інтегроване навчальне середовище з варіативними компонентами: технологічними, педагогічними, організаційно-методичними.

Але все ж таки, дистанційне навчання іноземним мовам повинно мати педагогічну структуру, котра врахує всі необхідні умови для його успішної реалізації. Управління навчанням створює загальну структуру, яка концептуалізує навчальні процеси як навчальні проекти. В результаті, деякі з добре обґрунтованих технік управління проектами можуть бути застосовані для структуризації вище зазначених навчальних процесів.

Управління навчальною діяльністю має багато спільних рис з управлінням проектами. Тобто головні принципи проектного менеджменту можна застосовувати для організації навчальних процесів. Ставлячись до навчальних процесів як до проектів та використовуючи принципи проектного менеджменту, можна ефективно спланувати, реалізувати та проконтролювати дистанційне навчання іноземній мові.

Одним із перших кроків на шляху інтеграції до Європейського освітнього простору було прийняття низки документів, зокрема, Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, яку затверджено Постановою МОН України. А також було прийнято Постанову "Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 роки". В ній проведено аналіз сучасного стану розвитку дистанційного навчання в Україні, яке ще не відповідає вимогам суспільства, щоб стати рівноправним членом європейської та світової спільноти, де мільйони громадян задовольняють свої освітньо-інформаційні потреби через телекомунікаційні мережі, в тому числі через Інтернет.

Вітчизняні педагогічні праці, в яких розкриваються питання теорії і практики дистанційного навчання, охоплюють таку тематику наукових досліджень: психолого-педагогічні аспекти і технології створення дистанційного курсу (Г. Балл, В. Кухаренко, О. Рибалко, Н. Сиротинко, О. Сорока); дистанційне навчання іноземних мов (В. Жулкевська, Н. Муліна, В.Свиридюк, П. Сердюков); розроблення і використання мультимедіа і комп'ютерів при викладанні різних предметів, наприклад іноземних мов (П. Асоянц, О. Гон, В. Дейнеко, В. Редько, Г. Чекаль); маркетинг ДН (В. Олійник, П. Стефаненко).

Аналіз стану наукового опрацювання проблеми дистанційного навчання в Україні та досвіду впровадження його в практику вищої школи показав, що незважаючи на певні досягнення, ця педагогічна проблема потребує подальшого дослідження, оскільки не унормований понятійний апарат з цієї тематики, немає розроблених теорій дистанційного навчання у нашій країні, не проаналізовано діяльність конкретних зарубіжних вищих навчальних закладів, що запровадили дистанційне навчання, досвід яких можна було б використати в Україні, відсутні узагальнюючі праці з історії розвитку ДН за рубежом і бракує ґрунтовних розвідок з цього питання у нашій країні, його періодів розвитку, еволюції зарубіжних моделей ДН.

Метою дослідження є науково-теоретичне обґрунтування застосування принципів управління проектами в дистанційному навчанні іноземним мовам.

Для досягнення мети було поставлено такі завдання:

- виявити особливості дистанційного навчання іноземним мовам;
- обґрунтувати основні терміни з управління проектами і програмами;
- виділити основні принципи управління проектами для подальшого використання їх в створенні дистанційних курсів навчання іноземним мовам.

Дистанційне навчання це нова організація освітнього процесу, що базується на принципі самостійного навчання студента. Середовище навчання характеризується тим, що студенти віддалені від викладача в просторі і в часі, але вони мають можливість у будь-який момент підтримувати діалог за допомогою засобів телекомунікації. Ефективність дистанційного навчання залежить від ефективності організації і методичної якості матеріалів, а також майстерності педагогів [1].

Для дистанційного навчання іноземним мовам характерно те, що воно знаходиться у точці перетину двох предметних галузей: новітніх інформаційних технологій та власне методики навчання іноземним мовам. Важливого значення при дистанційному вивченні іноземної мови набуває відбір і організація мовного матеріалу, структурування курсу, його методична і технологічна організація, чітке планування роботи групи. Діяльність студента організовується на основі інтерактивності, під керівництвом викладача [2].

Нові освітні технології ставлять свої вимоги та приписують нові ролі учасникам навчального процесу – студенту і викладачу. Так, працівники навчальних закладів, які забезпечують навчальний процес за дистанційною формою навчання, повинні мати необхідний кваліфікаційний рівень з технологій дистанційного навчання, мати доступ до сучасної комп'ютерної бази з мережею Інтернет, володіти якісними освітніми ресурсами та досвідом дистанційного навчання, якісно підготованими розробками дистанційних уроків. Викладач, створюючи навчальне середовище для студентів, виконує ролі лідера, мотиватора, тренера, психолога, адміністратора, помічника, техника та того, хто оцінює результати. Тобто, на нього покладаються такі функції, як координація пізнавального процесу, коригування курсу, що викладається, консультування при укладанні індивідуального навчального плану, керівництво навчальними проектами тощо. Його завданням є відбір мовного матеріалу, визначення його об'єму та розбивка по модулям, розробка критеріїв оцінки та типу контролю. З боку керівництва повинна проводитися робота по забезпеченню відвідування викладачами курсів підвищення кваліфікації з метою підвищення рівня комп'ютерної грамотності, з метою навчання створенню дистанційних навчальних курсів, власної сторінки в Інтернеті, навчання роботі в блогах тощо.

Важливими вимогами до дистанційного студента є сформованість навичок і умінь самостійно навчатися. До них ми відносимо: навички і вміння планувати самоосвіту, орієнтуватись у науковій і навчальній інформації, працювати з інформаційними технологіям. У центрі процесу знаходиться самостійна пізнавальна діяльність студента – учіння. Специфікою вивчення іноземної мови є робота по оволодінню різними видами мовленнєвої діяльності, формуванню необхідних умінь та навичок. Під час такої діяльності студент спілкується з партнерами по курсу, куратором, викладачем та іноземними партнерами, веде активну пізнавальну діяльність у поєднанні з творчою діяльністю у групах. Особливо ефективними при цьому є сумісні проекти з носіями мови. Для здійснення успішного дистанційного навчання необхідною є стійка мотивація, усвідомлення особистої відповідальності за результати навчання, інтерес і

позитивне ставлення до дистанційного навчання. Так, мотивацією щодо вивчення іноземних мов є професійна потреба студента стати висококваліфікованим фахівцем у своїй галузі з умінням спілкуватися іноземною мовою та здобувати інформацію із зарубіжних джерел. Тому однією із особливостей викладання іноземної мови у технічному ВНЗ є її професійно-орієнтований характер.

Рокко Мартіно, один з винахідників проектного підходу, дає поняттю "проект" ось таке визначення: проект – це певне завдання, яке має визначений початок і кінець та потребує використання одного або більше ресурсів для виконання цілої низки взаємопов'язаних і взаємозалежних видів діяльності, які мають бути реалізовані для досягнення цілей [8].

Порівнюючи особливості проектів з властивостями дистанційного навчання, описаного вище, багато паралелей стають очевидними: по-перше, визначення цілей як частини проектного завдання. Цілі представляють свого роду головний організуючий принцип. У сфері педагогіки будь-яка освітня діяльність також починається з визначення навчальних цілей [9]. Для кожного уроку курсу необхідне чітке визначення цілей, так як вони дозволяють студентам: настроїтися на тему уроку, сфокусуватися на важливих проблемах, підготуватися до тестів, завдань та інших способів оцінювання.

Іншою визначною рисою проектів є їх визначений початок і кінець. Точніше, проект починається тоді, коли задіяних у проекті осіб запрошують працювати для досягнення проектних цілей. Проект закінчується тоді, коли проектне завдання повністю реалізоване [11]. Навчальні процеси, наразі, часто завершуються певними видами випробувань, наприклад тестами, або іншими видами оцінювання.

Найголовнішою особливістю проекту є певна кількість взаємопов'язаних видів діяльності, і на кожен використовується один або декілька певних ресурсів [11]. Навчальні процеси зокрема складаються з такої великої кількості видів навчальної діяльності, що іноді стає важко уявити собі повну картину. Тому можна зробити висновок, що як проекти, так і деякі види дистанційного навчання вимагають ефективної координації ресурсів для того, щоб досягти

складного завдання. Саме ця координація ресурсів і називається управлінням проектами [3; 11]. З часом з'явилися різні види проектного менеджменту, але більшість з них мають однакові засади.

Застосування проектного підходу в навчальному процесі припускає ставлення до кожного дистанційного курсу як до навчального проекту. Ще на початку 70-х років Алан Таф дав визначення поняттю "навчальний проект". Він розглядав навчальний проект як "послідовність взаємопов'язаних дій протягом не менше, ніж сім годин", під час якої "необхідно мотивувати учня отримати чітко зрозумілі знання і вміння або добитися якихось інших тривалих змін в собі" [10]. Таф запропонував використати методи проектного менеджменту для організації навчальних процесів.

Згідно з основними ідеями проектного менеджменту навчальний процес можна поділити на наступні фази: (1) фаза ініціації, (2) фаза планування, (3) фаза моніторингу та контролю і (4) фаза завершення проекту [8].

Фаза ініціації в навчальному проекті є вирішальною, тому що саме під час цієї фази формується мета проекту. Наприклад, такою довгостроковою метою в вивченні мови може бути здобуття елементарної компетенції в англійській мові за один семестр. Ця головна мета може бути поділена на декілька окремих цілей, які стануть головним принципом організації ресурсів та видів діяльності. Чітке та детальне визначення цілей створює необхідні передумови для будь-якого планування навчальної програми, тільки на цих засадах можна правильно визначити зміст навчання і обрати відповідні методи навчання.

Більшість вчителів можуть підтвердити, що учні часто бувають не здатні визначити чіткі, конкретні та реалістичні цілі. Тому важливим аспектом управління навчальними процесами є допомогти учням ознайомитися з усіма навчальними цілями. На цьому етапі можна поцікавитися суб'єктивною думкою учнів щодо вивчення мови і обговорити індивідуальні передумови навчання. З цією метою можна використовувати консультації або анкети.

Після того як навчальні цілі встановлені, їх не слід змінювати в процесі проекту. І було б дуже розсудливо задокументувати навчальні цілі у формі контракту між головними діючими особами навчального проекту. Навчальні

контракти є дуже корисними, тому що вони відповідають вимогам вчителів та учнів щодо структури, безпеки та відповідальності за реалізацію проекту [5; 6; 7]. Більше того, вони суттєво допомагають учневі визначитися з його бажанням вчитися, посилюючи мотивацію та зобов'язання [7]. Нарешті, навчальні контракти спонукають всіх задіяних у проекті людей чітко визначити його цілі.

З метою уникнення непорозумінь, необхідно чітко визначити обов'язки та вміння і створити міцну організаційну структуру. Так як процес навчання може відбуватися тільки в голові учня, його треба вважати головною діючою особою навчального проекту. Найважливішою роллю учня є виконання поставлених перед ним завдань, тобто отримувати знання і вміння та застосовувати їх на практиці.

Утворена під час фази ініціації папка документів містить в собі інформацію про всі проектні цілі, плани і види діяльності. А під час вивчення англійської мови створюються "портфелі", які складаються з прикладів робіт, часто текстів, написаних учнями [4]. За допомогою "портфелів" учні можуть організувати своє навчання, обміркувати навчальні процеси і оптимізувати результати навчання.

Успіх проекту залежить від того, наскільки ретельно і об'єктивно він був спланований. Мета фази планування – знайти життєздатні рішення для реалізації цілей визначених у фазі ініціації [11]. Під час фази планування треба здійснити наступні кроки: 1) розбити складні для виконання проблеми на прості, з ними легше впоратися; 2) знайти декілька рішень для кожної проблеми за допомогою методики мозкового штурму; 3) оцінити всі рішення і обрати найбільш правильні; 4) детально розробити вибране рішення.

З більш практичної точки зору, фаза планування зосереджується на визначеній кількості конкретних робочих пакетів з урахуванням детального списку навчальних цілей. Всі робочі пакети систематизуються в послідовному навчальному плані, і завдання в ньому розміщуються в ієрархічній послідовності [3]. Взагалі, навчальний план це вичерпне і чітке графічне зображення всіх видів діяльності, необхідних для досягнення головної мети навчання. Види робочих пакетів, проміжних та головних завдань, які,

насправді, є частиною навчального плану, виключно залежать від прийнятого рішення для досягнення головної мети.

З вище сказаного стає зрозумілим, що управління проектами вимагає детального планування. Але це є виправданим тільки в тому разі, коли поточні результати систематично розглядаються з точки зору їх відповідності початковому плануванню. Розбіжності можуть виникнути в разі необ'єктивного планування, непередбачених змін в процесі проекту, недостатньої робочої ефективності або якості кінцевих продуктів [8]. У випадку розбіжностей з початковим плануванням менеджер проекту повинен нейтралізувати їх та відкоригувати початковий план.

Як зазначено вище, в проекті дистанційного навчання за отримання знань та вмінь відповідальні його учасники. Щоб перевірити, чи всі учасники переслідують одні й ті ж самі цілі, необхідно використовувати відповідні засоби моніторингу. Також важливо з'ясувати, чи були досягнені поточні цілі, визначені на початку навчального проекту. Іншими словами, успішні навчальні проекти залежать від вчасної оцінки досягнутих результатів. В навчальному проекті можуть поєднуватися різні види оцінювання.

Навчальний проект завершується тоді, коли повністю реалізуються цілі, встановлені ще на самому початку. Під час завершення проекту учень аналізує весь процес свого навчання, як успішні моменти так і невдачі. Всі результати підтверджуються документами і формують основу для майбутніх навчальних проектів.

Зрештою, головним фактором успіху навчального проекту є використані матеріали. Навчання буде настільки успішне наскільки успішною буде навчальна інфраструктура, а саме підручники, бібліотеки, комп'ютерні програми, навчальні платформи. Але на жаль, на сьогоднішній день існує дуже мало необхідних матеріалів.

Отже, дистанційне навчання іноземним мовам знаходиться у точці перетину двох предметних галузей: новітніх інформаційних технологій та власне методики навчання іноземним мовам і ставлячись до навчальних процесів як до проектів та використовуючи принципи проектного

менеджменту, можна ефективно спланувати, реалізувати та проконтролювати дистанційне навчання іноземним мовам.

Список літератури

1. *Андреев А. А.* Введение в дистанционное обучение / А. А. Андреев. – М.: 1997. – 85 с.
2. *Полат Е. С.* Интернет на уроках иностранного языка / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2001. – №2. – С. 14 – 19.
3. *Baker S.* On time on budget / Sunny Baker, Kim Baker. – Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1992. – 320 p.
4. *Graves D. H.* Portfolio portraits / D. H. Graves, B. S. Sunstein. – Portsmouth, NH: Heinemann, 1992. – 212 p.
5. *Hiller T. B.* Contract grading: encouraging commitment to the learning process through voice in the evaluation process / T. B. Hiller, A. B. Hietapelto // Journal of Management Education. – 2001. – № 25, p. 660 – 684.
6. *Huff M. T.* Empowering students in a graduate level social work course / M. T. Huff, M. M. Johnson // Journal of Social Work Education. – 1998. – № 34, p. 375–386.
7. *Knowles M. S.* Self-directed learning: A guide for learners and teachers / M. S. Knowles. – New York: Association Press, 1975. – 135 p.
8. *Martino R. L.* Project management and control: 3 volumes / R. L. Martino. – New York: American Management Association, 1964. – Volume 1: Finding the critical path. – 1964. – 144 p.
9. *Rosenshine B.* Advances in research on instruction / B. Rosenshine // The Journal of Educational Research. – 1995. – № 88. – p. 262 – 268.
10. *Tough A.* The adult's learning projects: A fresh approach to theory and practice in adult learning. / A. Tough. – Toronto: Ontario Institute for Studies in Adult Education, 1971. – 207 p.
11. *Wideman R. M.* Cost control of capital projects / R. M. Wideman. – Richmond, BC: BiTech Publishers Ltd, 1995. – 153 p.

Koshkina G. L. Usage of project management principles in distance teaching of foreign languages

Learning management is suggested as a model of how distance learning processes can be effectively structured by applying project management to the domain of language teaching and learning. General characteristics of distance learning of foreign languages and the main ideas of project management are discussed. Learning processes can be efficiently planned, controlled and evaluated by means of learning management.

Key words: *project, project management, informational technologies, learning management, distance language teaching and learning, learning process, initial phase, planning, monitoring and control, completion of a project.*